

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 23 (1995/1996)

Številka 4

Stran 223

Marijan Prosen:

PRVA ZNANA ASTRONOMKA

Ključne besede: zanimivosti, razvedrilo, astronomija, astronomi, zgodovina, Hipatija, Aleksandrija.

Elektronska verzija:

<http://www.presek.si/23/1266-Prosen-astronomka.pdf>

© 1996 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

PRVA ZNANA ASTRONOMKA

Po nam znanih zgodovinskih podatkih je bila prva znanstvenica - astronomka - Grkinja *Hipatija*, ki je živel v Aleksandriji od leta 370 do leta 415. Bila je hči aleksandrijskega matematika Teona, znanega po tem, da je napisal delo o astrolabu (astronomska opazovalna naprava), komentar k najpomembnejši knjigi antike *Almagestu*, v kateri je znameniti astronom in geograf Ptolemej (2. stol.) zagovarjal geocentrični sistem, in s pojasnili in dopolnili na novo izdal Evklidova Načela (geometrijo).

Hipatija je bila očarljiva ženska in zelo dobra guvernica. Predavala je astronomijo, matematiko in filozofijo v aleksandrijski knjižnici. Ljudje so zelo cenili njeno mnenje in nasvete ne samo v znanosti in literaturi, ampak tudi v vsakodnevnem življenju. Razen z astronomijo, matematiko in filozofijo se je Hipatija ukvarjala tudi še z medicino.

Napisala je komentar k Diofantovi Aritmetiki in komentar k Stožčastim presekom Apolona Pergskega. Njenemu peresu pripisujejo še druga dela iz astronomije in matematike, ki pa se na žalost niso ohranila.

Hipatija je imela veliko znancev in prijateljev med kristjani, sama pa je ostala poganka - helenka, verna tradicijam svojih predhodnikov. Bila je žrtev verskega fanatizma kristjanov.

Ko se je nekoč vračala s predavanj domov, jo je napadla naščuvana množica kristjanov, jo odvela k cerkvi in jo s kamenjanjem ubila. Zatem so njeno zmaličeno truplo zažgali na grmadi.

Znan je tale zapis o Hipatiji (skrajšano in prirejeno): "Bila je ljubljena številnih študentov. Zelo radi so poslušali njena predavanja. Vedno so jo navdušeno pozdravljali ob vhodu v predavalnico. To pa ni bilo všeč menihom. Niso opustili nobene priložnosti, da je ne bi dražili. Nagajali so ji tudi tedaj, ko je odhajala iz knjižnice. Večkrat je lahko slišala nesramne pripombe menihov, da hodijo študentje na njena predavanja zato, da bi videli lepo predavateljico, ne pa, da bi se od nje kaj naučili.

Komaj je Hipatija tistega dne prišla iz knjižnice in sedla v kočijo, že so se zaslišali kriki. Neko je odtrgal vrata kočije. Težka roka je zgrabila rame lepe Helenke in jo vrgla na tla. Tolpa razjarjenih ljudi se je vrgla na Hipatijo. Vlekli so jo za lase, trgali z nje obleko, končno pa so jo s kamenji ubili. To je bilo leta 415 v Aleksandriji. Tako so verski fanatiki obračunavali z nasprotniki."

